

dering, maandag 13 april het beroepingswerk weer ter hand, dat maandenlang stil gelegen had. Voor de vervulling van de vacature Vos werd nu naar een Coccejaans predikant omgezien. Achtereenvolgens werden beroepen Ds. Johannes Spoons van Leidschendam, Ds. Hendrik Donker te Ouderkerk aan de IJssel en Ds. Jacobus Albertus van Waenen van Wilsveen. Bij geen van deze beroepen maakte de vroedschap bezwaar. De eerste twee predikanten bedankten, maar de notulen van de kerkeraad vermelden: „Op Woensdag Morgen den 12 Aug. tijding ontvangen dat Ds. van Waenen de Beroeping heeft aangenomen”. En een paar bladzijden verder: „Den 18 October heeft onze Oudste Predikant De Wel E. Heer Petrus Buyt onzen Beroepenen Leeraar, Den Wel E. Heer Jacobus Albertus Van Waenen van Wilsveen tot ons overgekomen des Voorm. in den H. Dienst bevestigd”. Na twee jaren is de vacature dus vervuld.

Ds. van Waenen bleek iemand te zijn die graag schreef. Van hem is nog al 't een en ander bewaard gebleven. Ook enkele tot voor kort verloren geachte zaken. Daarover misschien later eens.

- 1) Deze Ds. Vos is een van de merkwaardigste predikanten geweest, die Woerden gehad heeft. In Heemtinghen van december 1971 heeft de heer C.J.W. Gravendaal een interessant artikel aan hem gewijd waarin hij z'n levensloop vertelt en de tiende brief publiceert uit zijn boekje „Merkwaardig verhaal aangaande het leven en de lotgevallen van Michiel Christiaan Vos, door hem zelve in den jare 1819 briefsgewijze aan eenen vriend medegedeeld”. In de tiende brief vertelt Ds. Vos 't een en ander over zijn verblijf in Woerden.
- 2) Het was kerkelijk voorschrift, dat gekozen ouderlingen en diakenen eerst door afkondiging vanaf de kansel en wel in drie kerkdiensten aan de gemeente „voorgesteld” werden. Zie ook noot 4.
- 3) Betreffende de betekenis van deze uitdrukking heb ik overleg gepleegd met Dr. C.J. van Doorn. Dank zij zijn hulp kan ik nu als zeer waarschijnlijke vertaling geven: zoals het er ligt. Of: zoals het ervoor ligt.
- 4) Het begin van het bevestigingsformulier moest dus worden aangepast. De officiële tekst begint aldus: „Geliefde christenen, gij weet, hoe wij u voorgedragen hebben de namen van onze medebroeders, hier tegenwoordig, die tot de dienst van het ouderlingschap en van het diakenschap dezer gemeente verkozen zijn, om te vernemen of iemand iets had, waarom zij in hun ambt niet zouden behoren bevestigd te worden. Het is nu alzo, dat voor ons niemand is verschenen, die iets wettigs tegen hen heeft ingebracht; waarom wij thans in de Naam des Heren tot hun bevestiging overgaan.

Om hiertoe te komen etc.

Dit begin moest dus aldus worden aangepast: „Dewijl door een aantal ledemaaten etc. Zie boven.

Reglement voor de jaagschuiten, varende tussen Utrecht, Woerden en Leiden.

door C.J.W. Gravendaal
en L.C.I.M. Peters

In het jaar 1604 hadden de Staten van Utrecht, langs de Rijn van Utrecht tot Harmelen een zandpad laten aanleggen „tot gerief van den passeerenden man”. Dit zandpad liep niet verder dan tot aan de brug van Harmelen. Van deze brug af tot aan de grens van het Sticht en vandaar tot aan Woerden werd het pad in het jaar 1606 door het Grootwaterschap van Woerden aangelegd. De Rijn verkeerde als vaarwater in een niet al te beste conditie. Daarom werd door de vroedschap van Utrecht in het jaar 1641 en eveneens in het jaar 1657 een commissie ingesteld, die plannen zouden moeten opstellen om de Rijn voor de vaart beter geschikt te maken en tevens om daarnaast een trekpad voor jaagpaarden aan te leggen. Een gevolg van de onderhandelingen van de commissie van 1657 was, dat op 5 maart 1660 tussen Utrecht en het Grootwaterschap van Woerden een overeenkomst werd gesloten om een trekweg aan te leggen tussen de steden Utrecht en Woerden.

De kosten voor het gedeelte van Utrecht tot aan de brug in het dorp Harmelen zouden voor rekening van de stad Utrecht komen, terwijl de kosten voor het gedeelte Harmelen tot Woerden, door het Grootwaterschap van Woerden zouden worden gedragen. Bij contract van 24

mei 1660 werd overeengekomen dat ieder de helft van de totale lengte van de aan te leggen weg, zijnde 1980 roeden en 8 voet, voor haar rekening, zelfstandig zou uitvoeren. Toen het echter op de uitvoering aankwam, onttrok het Grootwaterschap zich aan de overeenkomst, aangezien het te verwachten was, dat de inkomsten niet zouden opwegen tegen de te maken kosten.

Hierna werden lange onderhandelingen gevoerd door de steden Utrecht, Leiden en Woerden om te komen tot samenwerking, ten einde van de Rijn een trekvaart te maken, met een jaagpad daarlangs van Utrecht via Woerden naar Leiden. In eerste instantie werd op 28 oktober 1661 een overeenkomst gesloten tussen de steden Utrecht en Leiden, tot het maken van een trekvaart met trekpad tussen beide steden. Bij een nader contract van 14 september 1663, gesloten tussen de steden Utrecht, Woerden en Leiden, werd bepaald, dat de drie steden het werk gezamenlijk zouden bekostigen en de opbrengsten van de tollens zouden genieten.

Ook het onderhoud zou voor gezamenlijke rekening komen.

Utrecht zou voor 3/8, Leiden eveneens voor 3/8 en Woerden voor 2/8 deel in deze vennootschap deelnemen. Later werd geregeld, dat het gedeelte Utrecht - Woerden, zou worden onderhouden door de stad Utrecht, het gedeelte Woerden - Nieuwerbrug door de stad Woerden en het gedeelte Nieuwerbrug - Leiden door de stad Leiden.

Jaarlijks deed elk van de drie steden opgave van de onkosten en van de inkomsten die op het door hen onderhouden gedeelte waren gevallen. Deze onkosten en inkomsten werden gezamenlijk verrekend.

Het beheer van de trekvaart en het trekpad werd gevoerd door gecommiteerden van de drie steden. Jaarlijks kwamen de gecommiteerden bijeen. Zij voerden eerst de schouw: daags te voren ging een afgevaardigde uit Leiden en een uit Woerden naar Utrecht en voeren dan schouw met de Utrechtse gecommiteerden tot halverwege, terwijl een afgevaardigde uit Utrecht en een uit Woerden met de Leidse gecommiteerden de andere helft schouwden. Te Nieuwerbrug ontmoetten beide partijen elkaar dan en deden rapport van hun bevindingen. Ook werden daar de rekeningen opgemaakt en de netto-totalen naar de genoemde verdeelsleutel van Utrecht 3/8, Leiden 3/8 en Woerden 2/8 verdeeld of omgeslagen.

Voor het uitvoeren van de werkzaamheden om de Rijn als trekvaart geschikt te maken, voor de aanleg van het trekpad en voor het heffen van tolgelden waren het octrooi van de Staten van Utrecht voor het Utrechtse gedeelte en het octrooi van de Staten van Holland voor het Hollandse gedeelte benodigd.

De stad Leiden had nogal wat moeite met het verkrijgen van het octrooi. Bij de openstelling van het jaagpad liet Leiden een gedenkpenning, in goud en zilver, slaan met het volgende opschrift: „Het jaagpad lang verwacht

Spijt wangunst nu volbracht,
Spijt boeren domme kragt,
Siert aan den Rijn drie steeden.
't Is wonderlijck bedacht,
Geluckich uitgewracht,
Niet door octroy of macht,
Maar ijver, gelt en reeden”.

De kosten voor de aanleg hebben voor het gedeelte van Harmelen tot Nieuwerbrug, dat door Woerden werd aangelegd, bedragen 40.521 gulden en 12 penningen. De gedeelten Utrecht - Harmelen en Nieuwerbrug - Leiden in totaal 294.284 gulden.

Op 6 augustus 1664 kwamen de gecommiteerden van Utrecht, Woerden en Leiden te Woerden bijeen voor de afwikkeling van diverse zaken. In deze bijeenkomst werd een „Ordonnantie op 't gebruycken van 't jaegpadt, tusschen de drie steden Leyden, Woerden en Utrecht” en een „Orde op 't varen van de jaechschiuyten tusschen Utrecht, Woerden en Leyden” vastgesteld. De eerstgenoemde ordonnantie is in het gemeente-archief van Woerden aanwezig, terwijl de tweede, welke hierna in extenso volgt, aanwezig is in de Universiteitsbibliotheek van Utrecht.

Ordre Op 't varen van de Jaech-Schuyten tusschen Utrecht, Woerden en Leyden.

Van Utrecht.

D' eerste schuyt des morgens ten acht uyren. Ontfanght de passagiers van Vianen tot Utrecht aengekomen.

Arriveert des naer-middaeghs ontrent ten vier uyren tot Leyden / ende bevaert de schuyt van vijf uyren op Delft en 's Gravenhage.

De tweede des middaeghs ten twaelf uyren. En sal des avondts ontrent ten negen uyren tot Leyden arriveren / en de passagiers met deselve aenkomende / sullen kunnen voortvaren met de schuyt des nachts ten half elf uyren op Delft varende.

Ende sal dese schuyt voeren de packagien op Woerden / ende de passagiers overgaen in een andere schuyt / als in 't reguard van de eerste schuyt van Leyden varende / hier nevens-staende / geseyd word.

De derde zynde de nacht-schuyt / sal afvaren des avondts ten acht uyren / en arriveren tot Leyden ontrent des morgens ten vier of half vyf uyren / ende bequamelyck bevaren de schuyt van half ses uyren op Delft en 's-Gravenhage.

Van Leyden.

D' eerste schuyt des morgens ten negen uyren. Sal ontfangen de passagiers komende met d' eerste schuyt van Delft en 's Gravenhage.

En sal tot Utrecht arriveren 's naer-middaghs ontrent ten vyf uyren / in voegen dat de passagiers met deselve aenkomende / sullen kunnen voort-reysen op Amersfoort / Vianen / Cuylenborch / Wyck te Duyr-stede / etc.

Ende sal dese schuyt voeren de packagie van Leyden op Woerden / in voegen dat de passagiers met deselve varende tot Woerden / sullen overgaen in een ander schuyt / de welcken dan mede sal voeren de packagie van Woerden op Utrecht.

De tweede ten een uyr / en sal tot Woerden doorvaren.

Ontfanght de passagiers met de jacht-schuyten van half seven, half acht en negen uyren van Delft en 's Gravenhage aenkomende.

Arriveert tot Utrecht ontrent ten negen uyren.

De derde ofte nacht-schuyt / des avondts ten negen uyren.

Ontfanght de passagiers van de schuyten van half elf / half een / half twee / ten drie / en vyf uyren van Delft ende 's Gravenhage aenkomende.

Arriveert tot Utrecht 's morgens ontrent ten vyf uyren.

Waer en boven noch alle Dinghsdaghs en Vrydaghs des morgens ten half thien van Woerden op Leyden sal af varen een merckt-schuyt.

Ende des woensdaeghs en zaterdaeghs des naermiddaeghs de klokke twee uyren / een merckt-schuyt van Leyden op Woerden.

Ende alle vrydaeghs avondts ten vyf uyren / ende de saterdaghs 's morgens ten vier uyren / een merckt-schuyt van Woerden op Utrecht.

Ende alle saterdaeghs ten een / ende ten drie uyren / een mercktschuyt van Utrecht op Woerden.

Ende sullen de jacht-schuyten van Utrecht ende Leyden af-varende / op de eerste plaetse daer

sij van paerde veranderen / niet langer vermogen te pleysteren of den passagiers op te houden als een half quartier / en op de tweede / niet langer als een quartier uysr.

Ende nacht-schuyten op d'eerste plaets een quartier / en op de tweede een half uyr / sonder langer / tot welcken eynde in de schuyten ende aenlegh-plaetsen / expresse zand-loopers gestelt sullen werden / waer naer de schippers haer preciselijck sullen hebben te reguleren / op pene van voor een tijd gesuspendeert / of andersints by de magistraten van de drie steden aen de welcke by priventie de klachte gedaen sal werden / naer gelegentheydt van saecke geboetet te werden.

Voor yeder persoon plaetse kiesende in den roef van Utrecht op Leyden — — XXIII stuyver.

Doch sullen de personen by gebreck van plaetsen in 't ruym van de schuyt niet konnende sitten / ende by de schippers geplaetst werdende / in de roef vol-staen met het ordinaris vracht-loon.

Van kinderen beneden de thien jaren sal betaelt werden half geldt.

Ende sullen de personen varende van het eene dorp tot het ander sonder de steden aen te doen / volstaen met het betalen van het vracht-loon / naer proportie van de bovenstaende lijsite / mits noyt minder betalende als drie stuyver.

Voor het af-huyren van de roef sal betaelt werden tusschen Utrecht ende Leyden / van een tot vijf personen VI gulden.

Boven de vijf personen — XXIII stuyver.

Voor een afgehuyrde schuyt van een tot vier personen IX gulden.

Boven de vier personen — X gulden.

Alles in 't reguard van het af-huyren van roeven en schepen boven de ses stuyvers die de huyrders daer en boven van yeder persoon gehouden zijn te betalen tot schuyt-geldt / in gelijk-heydt van het derde-part van 't vracht-loon / dat van andere passagiers by de steden werdt genoten.

Ende sullen ten tijde als het in een van de drie steden jaer / ofte paerde-merckt is / geen schuyten mogen werden afgehuyrt.

Aldus gedaen en gearresteert by de Gecommitteerdens van de drie Steden, binnen Woerden, op den VI^{en} Augusti deses jaers 1664.

In kennisse van my,

J. NIEUWSTADT.

Bronnen:

C.J.A. van Helvoort. De Oude Rijn als vaarwater. Voordracht gehouden voor de Kamer van Koophandel en Fabrieken te Woerden, 11 december 1917.

Mr. S. Muller. Openbare verzamelingen der gemeente Utrecht. Catalogus van het archief, 2e afdeling 1577 - 1795. VI Archieven van verschillende kleine commissiën. 8. Gecommitteerden tot het Zandpad van Utrecht naar Leiden.

Gemeente-archief Woerden. Kast I no. 65.

Universiteitsbibliotheek Utrecht.